Remissyttrande – elektroniska meddelanden vid försäkringsavtal (Ds 2026:7)

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Diarienummer: Ju2026/00947

Försäkringsjuridiska föreningen (föreningen) har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerad promemoria och tackar för möjligheten att få inkomma med synpunkter.

Sammanfattande synpunkter

Föreningen är i huvudsak positiv till förslaget. Det är angeläget att formkraven i försäkringsavtalslagen (2005:104) (FAL) moderniseras och görs tydligare, och föreningen delar bedömningen att den nuvarande regleringen är svårtillämpad. Förslaget om att göra det möjligt att underteckna förmånstagarförordnande med avancerad elektronisk underskrift är också ett välkommet steg som föreningen tillstyrker.

Föreningen vill dock särskilt lyfta fram att kravet på att försäkringstagaren "omedelbart" ska kunna ta del av påbud enligt föreslagna 1 kap. 9 § FAL inte bör tolkas så snävt att det utesluter digitala brevlådetjänster, till exempel Kivra. En sådan begränsning skulle enligt föreningens mening motverka syftet med reformen och riskerar att låsa fast branschen vid kommunikationssätt som i vissa avseenden är mindre säkra och ändamålsenliga än de digitala alternativ som redan används i stor omfattning.

De nya reglerna bör vidare gälla för åtgärder som vidtas efter ikraftträdandet oavsett när avtalet ingått för att minska förslagets administrativa konsekvenser.

Även om föreningen ser införandet av möjligheten att underteckna förmånstagarförordnande elektroniskt som en välkommen utveckling, vill föreningen framhålla att förslaget medför förändrade bevisförutsättningar vid misstanke om obehöriga förfaranden. Konsekvensanalysen bör enligt föreningens mening nyanseras i denna del.

Föreningens kommentarer

Enligt förslaget till 1 kap. 9 § FAL ska meddelanden från ett försäkringsbolag som påverkar rättigheter eller förpliktelser enligt ett gällande avtal om individuell försäkring (påbud) sändas med post eller elektroniskt så att försäkringstagaren omedelbart kan ta del av meddelandet. I promemorian anges att kravet på omedelbarhet utesluter att ett påbud görs tillgängligt genom att enbart hänvisa till en webbplats eller e-tjänst av typen "Mina sidor", och att post och e-post i stället pekas ut som lämpliga kommunikationssätt. I promemorian berörs särskilt den digitala brevlådan Kivra, och slutsatsen dras att ett sådant förfarande stämmer mindre väl med de rättssäkerhetssynpunkter som ligger bakom omedelbarhetskravet, eftersom mottagaren själv måste vidta en aktiv åtgärd (inloggning) för att ta del av meddelandet.

Föreningen delar inte den bedömningen fullt ut. Ett meddelande som skickas till en tjänst som Kivra är, till skillnad från e-post, kopplat till en inloggning med BankID. Det innebär att avsändaren kan vara betydligt säkrare på att meddelandet faktiskt når fram till och kan tas del av rätt mottagare, jämfört med e-post där en försäkringstagare kan ha bytt e-postadress, glömt att uppdatera sina kontaktuppgifter hos försäkringsbolaget, eller där e-postkontot av andra skäl inte längre är i bruk. E-post ger heller ingen garanti för att en uppgiven adress verkligen tillhör försäkringstagaren, och okrypterad e-post passerar dessutom ett flertal servrar på vägen till mottagaren, vilket innebär beaktansvärda risker ur data- och informationssäkerhetssynpunkt.

Tjänster av typen Kivra innehåller vidare som regel en avisering till försäkringstagarens e-post eller mobiltelefon om att ett nytt meddelande finns att tillgå. Att mottagaren därefter måste logga in för att ta del av innehållet skiljer sig i praktiken inte från att mottagaren behöver logga in på en e-postklient eller en webbmejltjänst för att läsa ett e-postmeddelande. Situationen är också jämförbar med rekommenderad post, som redan i dag accepteras som ett godtagbart sätt att sända påbud.

Mot denna bakgrund anser föreningen att kravet på att försäkringstagaren "omedelbart" ska kunna ta del av ett påbud bör anses uppfyllt även när meddelandet sänds via en digital brevlåda som är kopplad till BankID-inloggning, såsom Kivra, på motsvarande sätt som vid post och e-post. Detta bör klargöras uttryckligen i författningskommentaren eller i lagtexten, till exempel genom att ange att elektronisk post innefattar sådana digitala brevlådetjänster. Om lagstiftaren trots detta bedömer att omedelbarhetskravet inte kan anses uppfyllt genom en tjänst som Kivra, anser föreningen att kravet i så fall bör tas bort eller utformas på annat sätt, så att det inte i praktiken utestänger en kommunikationsform som är minst lika säker, och i flera avseenden säkrare, än de som pekas ut i promemorian.

Föreningen vill i sammanhanget även framhålla att en ordning som förhindrar användning av digitala brevlådetjänster skulle stå i strid med den utveckling som i övrigt sker i samhället, där sådana lösningar redan används brett av myndigheter och företag, bland annat av dataskydds- och informationssäkerhetsskäl. Det skulle vidare vara till nackdel för de försäkringstagare som aktivt har valt en sådan tjänst som sitt föredragna kommunikationssätt, om just påbud – som ofta är av stor betydelse för försäkringstagaren –inte skulle kunna förmedlas på det sättet.

Elektroniskt undertecknade förmånstagarförordnande

Föreningen tillstyrker förslaget om att göra det möjligt att underteckna förmånstagarförordnande med elektronisk underskrift.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

I promemorian föreslås att förslagen ska träda i kraft den 1 juli 2027 men att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för försäkringsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet och inte förnyats därefter. En ordning som gör skillnad beroende på när avtalen ingåtts kan innebära administrativa svårigheter för försäkringsbolagen. Avtal rörande livförsäkring innebär ofta mycket långa avtalstider och sådana administrativa svårigheter skulle därför kunna komma att bestå under många år. De nya formkraven bör således gälla för sådana åtgärder oavsett när försäkringsavtalet har ingåtts.

Förslagens konsekvenser

Vad avser elektroniskt undertecknade förmånstagarförordnande anges i promemorian att förslaget inte innebär någon minskad rättssäkerhet för försäkringstagarna eller deras närstående. Föreningen vill i detta sammanhang framhålla att digitala och handskrivna underskrifter kan aktualisera olika typer av bevisfrågor vid misstanke om obehörigt förfarande eller bedrägeri.

En handskriven underskrift kan, om dess äkthet ifrågasätts, bli föremål för grafologisk eller annan teknisk undersökning i syfte att bedöma om den härrör från den påstådda undertecknaren. Vid användning av elektroniska signeringslösningar är bedömningen i stället i hög grad hänvisad till utredning om innehavet och användningen av den elektroniska identiteten. Om någon obehörigen har fått tillgång till undertecknarens elektroniska signeringslösning kan det i vissa fall vara svårt att i efterhand klarlägga vem som faktiskt genomfört signeringen.

Föreningen noterar att en liknande problematik nyligen har uppmärksammats i utredningen ”Nya regler om arv och testamente” (SOU 2025:91). Utredningen framhöll där att en digital underskrift endast är personlig under förutsättning att de uppgifter som krävs för att använda signeringslösningen hålls hemliga för andra. Särskilt beträffande äldre personer kan det förekomma att anhöriga eller andra närstående ges praktisk hjälp med bankärenden eller myndighetskontakter och därigenom får tillgång till personliga koder eller autentiseringsverktyg. Utredningen pekar vidare på att det, om flera personer haft faktisk tillgång till sådana uppgifter, i vissa fall kan vara svårt eller saknas möjlighet att i efterhand avgöra om en signering har skett behörigen eller obehörigen. Även om utredningen på testamentsområdet bedömde att denna risk kunde hanteras inom ramen för de formkrav som gäller för testamenten, aktualiseras motsvarande bevisfrågor även beträffande elektroniskt undertecknade förmånstagarförordnande.

Föreningen ifrågasätter inte att elektronisk signering av förmånstagarförordnande bör tillåtas utan ser betydande praktiska fördelar med den föreslagna ordningen som överväger nämnda utmaningar. Föreningen anser dock att promemorians bedömning att förslaget inte medför någon påverkan på rättssäkerheten i dessa avseenden framstår som något kategorisk. Förslaget innebär åtminstone att bevisfrågorna vid påståenden om förfalskning eller obehörig signering förändras och i viss mån förskjuts från underskriftens äkthet till frågan om kontrollen över den elektroniska identiteten vid signeringstillfället. Detta är enligt Föreningens mening en omständighet som bör beaktas vid bedömningen av förslagets konsekvenser.

Stockholm den 26 augusti 2026

För Försäkringsjuridiska föreningen

Malin Börjesson
Ordförande